

OILADA MAS'ULIYAT

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15149900>

Chuboyeva Ozodaxon Quvonbekovna

NamDU dotsenti

Annotatsiya: *Maqolada oilada ayol shaxsining o'rne, burchlar taqsimotidagi vazifasi, kelajak avlodlar tarbiyasida va oila mustahkamligidagi xissasi yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *ona, qiz, ota, tarbiya, axloq, odob, an'ana, orasta, millat, davlat, jamiyat, mamlakat, siyosat, dastur, me'ros, farmon, konvensiya, tajriba.*

Аннотация: *В статье освещается роль женской личности в семье, ее роль в распределении обязанностей, ее вклад в воспитание будущих поколений и в укрепление семьи*

Ключевые слова: *мать, дочь, отец, воспитание, мораль, красивая, традиции, среда, нация, государство, общество, страна, политика, программа, наследие, указ, конвенция, опыт.*

Abstract: *The article highlights the role of the female personality in the family, its role in the distribution of responsibilities, its contribution to the upbringing of future generations and to the strengthening of the family.*

Keywords: *mother, daughter, father, upbringing, morality, beauty, traditions, environment, nation, state, society, country, policy, program, heritage, decree, convention, experience.*

Sharq oilasi shakllanishi, madaniy takomillashuvi, oilaning mustahkamligi bardavomligi jahon mamlakatlari oilalaridan tubdan farqlangan. Kelajak oilani mustahkamlashda qizlarimiz tarbiyasiga alohida o'rin ajratilgan. Sharq oilasida qizlarimizni mehnatsevar, bilimli, oqila qilib voyaga etkazish barchani burchi hisoblanadi, qisqacha aytganda "bir farzandga etti mahalla ota-ona" tamoyilini qizlar tarbiyasida qo'llash alohida ahamiyat kasb etadi. Bu borada buyuk adibimiz Abdulla Avloniy "Tarbiya biz uchun yo hayot-yo mamot, yo najot-yo halokat, yo saodat-yo falokat masalasidir" deganlarida aynan oiladagi qizlar tarbiyasi ko'proq e'tiborda tutilgan desak mubolag'a bo'lmaydi.

XX asrda yashagan bir necha mahallalarda suxbat o'tkazish jarayonida XIX, XX asrlardagi oilalar mustahkamligi haqida real ma'lumotlar mustahkamlandi.

Jumladan, XIX asrda turmush qurgan oilalarda nikohdan ajralish uyatli holat hisoblangan. Turmushga chiqqan ayol reining xonadonini oila kata yoshlilari ruxsatisiz tark etishi umuman mumkin bo'lmagan.

Oiada ayolni sabr-qanoatli, tushgan joyidagi sharoitga moslashib yashashiga kichkinaligidan tarbiyalab, ko'niktirishgan. Onalarning zahmati, sadoqati, donishmandligi evaziga mamlakatimizda Buxoriylar, Farg'oniylar, Termiziylar bizni dunyo tan oladigan elga aylantirdi

XX asrda qurilgan oilalar esa, tabiiy ravishda sabr ustiga qurilgan. Bu tarixiy davrda ikki marotaba jaxon urushi bo'lib o'tdi.

Erkaklar urush bilan sinalgan bu davrda ayollar sabr, mehnat, oqibat bilan sinaldi. Urush ortida qolgan keksalar, yoshlar va urush uchun barcha moddiyliklar, bundan tashqari va asosiysi jang qilayotgan erlari, farzandlari uchun ishonch bag'ishlagan ayollardir.

Urushdan keying og'ir jarayonlar, iqtisodiy, ijtimoiy qayta tiklanish, bunyodkorlik ishlarida ayollar deyarli asosiy kuch bo'lib, bir qo'lida beshikni tebratdi, bir qo'lida mamlakatni rivoj toptirdi.

Ayollarimiz g'ayrati, mehnati jamiyat uchun ibrat, namuna hisoblangan.

Oilalarda onalar shijoatini ko'rib tarbiyalangan qizlar turmush qurganda sabrli va oqibatli kelinlar bo'lishgan.

O'tgan asrda oilalar mustahkamligi masalasi bo'yicha o'z tajribam va ko'rganlarim asosida fikrlarimni bayon etaman. "Qiz bola palaxmon toshi" iborasi qattiq amal qilgan. Ota-onalar " yetti o'lchab bir kesishgan". Qizni ham, kuyov bo'lmishni ham "etti avlodi" surishtirilgan. Usha davrdagi hududiy bo'linishga asosan, qishloq kengashlari tomonidan nikoh ro'yxatga olingan. Qishloq Kengashlari raislari tomonidan berilgan hulosalarga ko'ra, oilalar ajralishi degan ibora umuman ishlatilmagan. Xatto, turmush o'rtogi vafot etgan yosh kelinlar ham yetim qolgan farzandini sadoqat bilan voyaga yetkazgan.

Agar qaysidir xonadonga qizi arazlab qaytgan bo'lsa, qizni onasi, otasi ko'chaga chiqolmas edi. Xozirda bu xolatni gapirilsa "bo'rttirish'dek tuyulishi mumkin. Lekin, maxallalarda erlarning ori kuchli bo'lgan. Ctatistik xisobotlarni ham ko'rishimiz mumkin.

"Oilalarning mustahkamligi" iborasi XX asrda ishlatilishi shart bo'lmagan ibora hisoblangan.

Oilalarning ajrab ketishi iborasi XX asr oxirlarida jonlanib, XXI asrda kuchli darajaga ko'tarildi.

Xozirda esa turmush qurayotgan xonadonlarni, bu qanday bahona bilan ajrab ketarkin, deb kutiladigan darajaga kelmoqda omma tomonidan.

Oilalarning zaif tarzda shakllanishi omillari juda ko'p. Sanab adog'iga yetish qiyin. Globalizatsiyaning asosiy boshlanish joyi esa oilalarning zaif shakllanishida hisoblanmoqda. Chunki, oila jamiyatning asosiy bo'g'ini, dastlabki hujayrasi, asosiy yadrosi deb ta'riflar beriladi.

Agar asosiy bo'gin ayanchli xolda shakllansa, dastlabki hujayra zaif bo'lsa, asosiy yadro ishonchsiz tuzilgan bo'lsa jamiyat qanday mustahkam bo'lsin?

Oilalarning bu darajada tez buzilishi sabablarini oilashunoslar tomonidan turli sabablari, asoslari, omillari ko'rsatib o'tilmoqda, endilikda oilalarni mustahkamlash borasida davlat qattiq siyosat o'tkazmoqda. Davlat dasturlari ishlab chiqilib, ayollarga

nisbatan imtiyozlar belgilanmoqda, yosh oilalarga turli moddiy yordamlar belgilanmoqda, hokimiyatlar tomonidan chora-tadbirlar ishlab chiqilmoqda.

Davlat darajasidagi bu choralardan oilalar unumli foydalanishmoqdam?

Oilalar mustahkamligi shu imtiyozlar va tadbirlar bilan ta'minlanishi mumkinmi?

Agar davlat siyosati oilalar mustahkamligini ta'minlamasa, qanday xolatlar vujudga keladi?

Darhaqiqat, oilalar jamiyat kichik yadrosi, oilalarning parokanda bo'lishi davlatimiz tomonidan yaratilayotgan huquqlarning juda ko'pligi va burchlarning yetarli huquqiy mustahkamlanmaganligi bilan izohlanmoqda.

Oila kichik jamiyat, u davlat ro'yxatidan o'tar ekan, ijtimoiy birlik sifatida shakllanadi. (Jamiyatimizda o'ziga to'q insonlar davlat ro'yhatidan o'tmasdan ham shu birlikni shakllantirmoqda).

Har bir tashkil etilgan kichik xo'jalik yurituvchi jamiyat o'z ta'sis shartnomasi, nizomiga ega bo'ladi.

Huquqlarnigina biladigan, burchlar oldida o'zini bilib bilmaslikka oladigan insonlar jamiyatida esa oilaga ham davlat ro'yhatidan o'tayotgan xo'jalik yurituvchi sub'yektlar kabi talab joriy etilishi maqsadga muvofiq.

Kichik jamiyat sifatida -oila ham o'zining ta'sis shartnomasini shakllantirmog'i, "oila nizomini" tuzmog'i, shundan keyingina davlat ro'yhatidan o'tmog'i maqsadga muvofiq.

Shu bilan birga ta'sis shartnomasida "Oila kodeksi"dagi nikoh shartnomasi qoidalarini aynan ta'sis shartnomasi qoidalar bilan uyg'unlashtirib asoslantirish kerak. Oila Nizomi asosidagina oilalarni FHDYodan ro'yhatdan o'tkazish lozim.

Unda erlarga ham, ayollarga ham huquqlar bilan birga burchlarga alohida urg'u berilishi kerak.

Erkaklarga urf-odatlarimizdan kelib chiqib oilani moddiy ta'minlash bo'yicha mas'uliyat belgilanishi zarur. Ota ko'pchilik xalqlarda oilaning moddiy ehtiyojlarini qondirish va ta'minlash qolaversa oilaning xo'jalik ishlari bilan band bo'ladi. Bu o'zbek oilalarining tarixidan ma'lum bo'lgan haqiqat va ota-bobolarimizdan meros bo'lib qolgan an'anadir.

Ayollarga bolalar tarbiyasiga aloqador mas'uliyat yuklanishi kerak. Tarbiyada asosiy ta'sirchan kuch-qudrat bu Onadir. Shunga ko'ra bola bilan ko'proq ona birga bo'ladi. Axir xalqimiz: "Sut bilan kirgan jon bilan chiqadi" deb bejiz aytmagan.

Oilani mustahkamlash borasida ushbu qoidalarni jamiyatning barcha bo'g'inlarida muhokama qilinishi maqsadga muvofiq. Unda qadriyatlamizdan, insonning biologik xolatidan kelib chiqib erkaklarga va ayollarga majburiyat belgilanishi zarur.

Bu borada ilg'or fikrli jamiyatimiz a'zolari oila mustahkamligini ta'minlashga hissa qo'shishadi, o'z fikrlarini bildirishadi. Hatto oila mustahkamligi uchun xarakat qiluvchi zukko fikrli tanqidchilarimiz ham o'z fikrlariga egadirlar.

Jamiyatning loqayd toifalari tomonidan ham muayyan fikrlar bildirilishini istardik. Ular tomonidan, onalarga belgilanishi mumkin vazifalar, erkaklarga belgilab beriladigan qadriyatlarimizdagi vazifalar bo'yicha fikrlari bo'sa ham maqsadga erishgan bo'lamiz.

Shunday ekan, maxalla, mehnat jamoalari, nuroniylar jamoalari va jamiyatning uyushgan qatlamlari vakillari tomonidan "Ona tarbiyasi- jamiyatni farovonligi asosi", "Qiz tarbiyasi-jamiyat kelajagi" kabi tadbirlarni huquq tartibot organlari bilan hankorlikda tashkil etishi va jamiyatda mo'tadillikni ta'minlashga hissa qo'shishlari lozim.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

- 1.O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. T., "O'zbekiston": 2024 yil.,
- 2."Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng imkoniyatlar kafolati"to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Qonuni; www.lex.uz.
- 3."2030-yilga qadar O'zbekiston Respublikasida gender tenglikka erishish strategiyasini tasdiqlash" haqida O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi qarori, www.lex.uz.
4. Chuboyeva Ozodaxon Kuvonbekovna. INSON HUQUQLARI XALQARO STANDARTLARI VA MILLIY GENDER MASALALARI. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. 33-SON 20.10.2024. 166-170-betlar.
5. Chuboyeva Ozodaxon Kuvonbekovna. Oila mustahkamligini ta'minlashda ota, ona, farzandlar tarbiyasi o'rni. JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH VOLUME-7 ISSUE-10 (30- October) 44-50. VOLUME 7, ISSUE 10 (30- OCTOBER)
6. Chuboyeva Ozodaxon Kuvonbekovna. Oila ma'naviyati-jamiyat taraqqiyoti omili. So'nggi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi. 7-jild 10-son Respublika ilmiy-uslubiy jurnali 13.10.2024. 106- 112
7. Chuboyeva Ozodaxon Kuvonbekovna. Nikoh munosabatlarida milliylik va qonun normalarining amal qilishi. So'nggi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi. Respublika ilmiy-uslubiy jurnali. 13-mart, 2024-yil 7-jild 3-son. 131-135.
- 8.Chuboyeva Ozodaxon Kuvonbekovna. ХУҚУҚИЙ СОҲАДА АЁЛ СИЙМОСИ. MODERN WORLD EDUCATION: NEW AGE PROBLEMS – NEW SOLUTIONS. International online conference. Date: 3 rdFebruary-2025. 40-43-betlar